

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudkyní Mgr. et Mgr. Lenkou Bahýřovou, Ph.D. ve věci

žalobce: **A. L.**
st. přísl. B. r.
t.č. pobytem X

proti

žalovanému: **Ministerstvo vnitra**
Odbor azylové a migrační politiky
sídlem Nad Štolou 936/3, 170 34 Praha 7

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 8. 3. 2023, č. j. OAM-269/ZA-ZA10-ZA20-2022,

takto:

- I. Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 8. 3. 2023, č. j. OAM-269/ZA-ZA10-ZA20-2022, **se ruší** a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalobci **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení.
- III. Žalovaný **nemá právo** na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Žalobce podal žalobu proti rozhodnutí žalovaného ze dne 8. 3. 2023, č. j. OAM-269/ZA-ZA10-ZA20-2022 (dále též jen „napadené rozhodnutí“). Tímto rozhodnutím žalovaný neudělil žalobci mezinárodní ochranu podle § 12, § 13, § 14, § 14a a § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění ke dni vydání napadeného rozhodnutí (dále jen „zákon o azylu“).

II. Napadené rozhodnutí a související skutkové okolnosti

1. Žalobce požádal o mezinárodní ochranu v České republice dne 8. 3. 2022. K žádosti mj. sdělil, že se po prezidentských volbách v roce 2020 účastnil mítinků. Ze země původu odcestoval v červnu 2021 osobním vozidlem přes Polsko do ČR. V roce 2021 měl udělené české pracovní vízum. Odtud po třech měsících odjel na Ukrajinu, kde měl povolení k pobytu za účelem studia. Dne 4.3.2022 se z Ukrajiny vrátil do ČR. Uvedl, že na Ukrajině nemůže žít kvůli válce a do Běloruska se nemůže vrátit, protože má obavu z předvolání do armády.
2. Při pohovoru k žádosti dne 15. 3. 2022 žalobce uvedl, že ve vlasti studoval vysokou školu stavební, ale neodevzdal diplomovou práci a studium neukončil, aby nemusel jít na vojnu. Od svého kamaráda ví, že byl kvůli nesplnění studijních povinností ze studia vyloučen. Žalobce při vycestování z vlasti žádné problémy neměl. Byl evidován jako student, mysleli si tedy, že se vrátí. Po odjezdu žalobce z Běloruska obdrželi jeho rodiče dopis, aby se žalobce dostavil na vojenskou správu. Pokud tak neučiní, bude potrestán. Také žalobci zakázali vycestovat. Otec žalobce byl v roce 2022 předvolán k výsledku na místní policii, a to za účelem sdělení informace, kde se žalobce nachází. Otec jim sdělil, že se žalobce nachází v Praze. Žalobce službu v armádě neodmítá, odmítá ji však vykonávat za současného režimu. Ke své účasti na mítincích žalobce uvedl, že veřejně nevystupoval, byl jen součástí davu. Problémy neměl, měl roušku a nechytily ho. V červnu 2021 ale obdržel zprávu ze skrytého čísla s oznámením, že bude zatčen za účast na mítincích.
3. Při doplňujícím pohovoru dne 16.2.2023 žalobce mj. uvedl, v květnu 2022 přijel do ČR jeho otec a společně žijí v Praze. V situaci ve vlasti uvedl, že v období od dubna do července 2022 k nim domů chodili příslušníci kriminální služby a v červnu u nich byla provedena domovní prohlídka. Při ní se na žalobce ptali, matce nic nesdělili. Pak ještě matku žalobce několikrát kontaktovali a ptali se na žalobce. Podle žalobce to souvisí buď s nástupem do vojenské služby nebo s účastí na mítincích. V prosinci navštívila matka žalobce ČR a po návratu jí doma zase kontaktovala policie a ptala se na žalobce. Žalobce v řízení mj. doložil fotografii pořízenou začátkem září 2022 z nástěnky okresního oddělení policie ve městě původního bydliště žalobce ve vlasti, na níž byl i žalobce.
4. Žalovaný v napadeném rozhodnutí dospěl k závěru, že žalobce nebyl azylově relevantním způsobem pronásledován za činnost směřující k uplatňování politických práv a svobod ve smyslu § 12 písm. a) zákona o azylu. Nedospěl ani k závěru, že by žalobce mohl ve vlasti pociťovat odůvodněnou obavu z pronásledování z důvodů uvedených v § 12 písm. b) zákona o azylu. Žalovaný je na podkladě shromážděných informací přesvědčen, že zájem běloruských orgánů o žalobce souvisí výhradně s jeho povinností absolvovat vojenskou službu. Jedná se o základní státoobčanskou povinnost a podle žalovaného nebude její případný výkon vůči žalobci uplatněn diskriminačně. Aktuálně nic nenasvědčuje tomu, že by se měla běloruská armáda zapojit vedle Ruska do okupační války na Ukrajině. Podle žalovaného nejsou v případě žalobce naplněny ani podmínky pro udělení humanitárního azylu či doplňkové ochrany.

III. Obsah žaloby

5. Žalobce má za to, že žalovaný jeho obavy o vlastní bezpečnost zlehčil. V napadeném rozhodnutí se dostatečně nevypořádal se situací žalobce a vadně posoudil skutkový i právní stav. Žalobci má být udělena mezinárodní ochrana před pronásledováním kvůli

opodstatněnému odmítnutí vojenské služby podporující zločiny proti lidskosti a před hrozbou pronásledování za uplatňování politických práv.

6. Žalobce vojenskou službu odmítá z důvodu, že nebude podporovat diktátorský režim A. Lukašenky. Tuto službu se nezdráhá nastoupit za jiných okolností. Momentálně by se však výkonem vojenské služby v zemi původu účastnil zločinů proti lidskosti, které páchá ruská armáda na Ukrajině. Napadené rozhodnutí posouzení těchto zločinů neobsahuje. K tomu žalobce odkázal na čl. 12 odst. 2 písm. e) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 (dále jen „kvalifikační směrnice“). Podle zprávy Rady OSN pro lidská práva se Rusko během válečné agrese na Ukrajině válečných zločinů dopustilo. Jakkoli nejsou k dispozici věrohodné zprávy o přímém vyslání běloruských vojenských jednotek na Ukrajinu, Bělorusko válečnou agresi na Ukrajině podporuje mnohými prostředky a činnostmi, a tím se na válečných zločinech na území Ukrajiny podílí.
7. Žalobce uvedl, že o podpoře válečných zločinů ze strany Běloruska existuje řada důkazů. Ty však žalovaný neshromáždil. S odkazem na různé informační zdroje žalobce uvedl, že v červnu 2022 Bělorusko poslalo do Ruska až 20 železničních vozů s municí, že Rusko umístilo v Bělorusku své stíhací letouny MiG-31 a hypersonické střely Kinžal, a že Bělorusko dosadilo na důstojnické posty ve své armádě několik ruských vojáků. Během války Bělorusko uspořádalo u ukrajinských hranic vojenské cvičení a přemístilo k ukrajinským hranicím další vojenské jednotky. Rusko má také v Bělorusku umístit taktické jaderné zbraně, což se neobejde bez úzké spolupráce s běloruskou armádou, pro kterou by žalobce měl vykonávat službu. Bělorusko již Rusku poskytlo svou infrastrukturu, zázemí a území k tomu, aby ruské válečné síly zaútočily na Ukrajinu z běloruských hranic. Bělorusko tedy ruské armádě poskytlo přímou pomoc a podporu. Přitom ruské jednotky, které zaútočily z Běloruska, mají na svědomí prokázané válečné zločiny, spáchané např. v Buči. Z pohledu žalobce je irelevantní, pokud by se v době ruského útoku nacházel v ruské armádě nebo jako běloruský voják asistující ruské armádě na běloruském území.
8. Vzhledem k sepjatosti běloruského režimu s Ruskem a jeho armádou má žalobce za to, že otázka odmítnutí vojenské služby v současném běloruském režimu má být z hlediska mezinárodní ochrany posouzena odlišně. Při návratu do země bude žalobce čelit trestu za odmítání vojenské služby a při tomto vyšetřování s největší pravděpodobností vyjde najevo žalobcovo uplatňování politických názorů, neboť se bezpečnostní složky zaměří podrobněji na jeho osobnost. Specializovaný software na rozpoznávání obličejů (KIPOD), vyvinutý v Bělorusku, účast žalobce na minulých protivládních protestech odhalí. Trest za odmítnutí vojenské služby by v jeho konkrétním případě měl být posouzen jako pronásledování, před kterým má být žalobci udělena mezinárodní ochrana.
9. Dále žalobce ve vztahu k odůvodnění napadeného rozhodnutí v konkrétnostech poukázal na to, že žalovaný vyvozuje neodůvodněné závěry z informací, ze kterých čerpá a nevypořádává se s jinými závěry, které z informací plynou. Informace OAMP o Bělorusku ze dne 22.7.2022 hovoří o pronásledování prakticky všech lidí, které uplatňují své politické názory, což činil i žalobce. Žalovaný nikdy nezpochybnil věrohodnost jeho tvrzení, že se po dobu téměř dvou měsíců denně účastnil protivládních a perzekuovaných protestů v roce 2020. Žalovaný neodůvodnil, proč by žalobce neměl pociťovat obavu z pronásledování.
10. Závěr žalovaného, že je po žalobci v zemi původu pátráno výlučně z důvodu vojenské služby, nemá oporu ve spisech. Fotografie z policejní stanice zobrazuje žalobce a další osoby bez dalších údajů. Minimálně jedna z osob zachycených na fotografii je s největší

pravděpodobností žena. Jelikož ženy v Bělorusku nemusí vojenskou službu absolvovat, je zde tato fotografie umístěna z jiného důvodu. Z této fotografie proto nelze usuzovat na to, že by byl žalobce stíhán výlučně kvůli vojenské službě. Pokud žalovaný vyslovil domněnku, že by běloruské státní orgány v případě zájmu o zjištění místa pobytu žalobce jistě využily nátlaku na rodiče žalobce, na jednu stranu se nejedná o domněnku podloženou a na druhou stranu se jedná o vyjádření velmi neuspokojivého stavu lidských práv v Bělorusku.

11. Žalobce rovněž doplnil skutečnost, kterou během řízení žalovaný nezajistil. Běloruská policie se na žalobce dotazovala jeho rodičů, vedoucí na univerzitní katedře a kamaráda (T. G.). U pana G. přitom policie zjišťovala žalobcovy politické aktivity. Závěry žalovaného o pátrání po žalobci výlučně kvůli odmítání vojenské služby tedy nejsou podloženy.
12. Z uvedených důvodů žalobce navrhl, aby soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení.

IV. Vyjádření žalovaného

13. Dle žalovaného není žaloba opodstatněná. Žalobce není a nikdy nebyl členem žádné politické strany, na organizaci protestů v roce 2020 se nepodílel a veřejně na nich nevystupoval. Pro své aktivity neměl žalobce v zemi původu žádné problémy. S odkazem na definici pronásledování uvedenou v čl. 9 kvalifikační směrnice žalovaný uvedl, že žádná ze skutečností tvrzených žalobcem při dvou pohovorech sama o sobě nedosahuje intenzity pronásledování ve smyslu čl. 9 odst. 1 písm. a) kvalifikační směrnice. Dle ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu musí být možnost budoucího pronásledování (za účelem udělení azylu) reálná, nikoliv pouze hypotetická, resp. v případě doplňkové ochrany se musí jednat o reálné nebezpečí vzniku vážné újmy. Je-li určitý stát považován z hlediska dodržování lidských práv za problematickou zemi, nutně to neznamená, že kterýkoli občan takové země je tomuto negativnímu vlivu přímo či zprostředkovaně vystaven.
14. Žalovaný je přesvědčen, že v napadeném rozhodnutí dostatečně zdůvodnil přijatý závěr, že zájem běloruských státních orgánů o osobu žalobce souvisí výhradně s jeho povinností absolvovat vojenskou základní službu. Povinnost výkonu základní vojenské služby je dána běloruskými zákony a její odepření je trestné. Žalovaný trvá na tom, že aktuálně nic nenasvědčuje zapojení běloruské armády pod vedením Lukašenka do okupační války na Ukrajině. S odkazem na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17.12.2015, č.j. 5 Azs 158/2015-24, žalovaný uvedl, že v případě žalobce je nepravděpodobné, že by mohl být veden ke spáchání zločinů zapovězených kvalifikační směrnicí.

V. Posouzení věci krajským soudem

15. Krajský soud v Brně přezkoumal napadené rozhodnutí (§ 75 odst. 1 s.ř.s. ve spojení s § 32 odst. 9 zákona o azylu) a dospěl k závěru, že žaloba je důvodná.
16. Soud se k námitkám žalobce zabýval tím, jak žalovaný vyhodnotil zjištěné skutkové okolnosti a jak tyto okolnosti právně posoudil z hlediska naplnění podmínek pro poskytnutí mezinárodní ochrany.
17. Podle § 12 zákona o azylu se cizinci udělí azyl, je-li a) pronásledován za uplatňování politických práv a svobod, nebo b) má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má.

18. Pojem uplatňování politických práv ve smyslu § 12 písm. a) zákona o azylu je nutné vykládat v souladu s čl. 43 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), protože § 12 písm. a) zákona o azylu je promítnutím této ústavní normy na zákonné úrovni. Za politická práva a svobody tudíž musejí být pokládána politická práva ve smyslu hlavy druhé oddílu druhého Listiny (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 8. 2008, č. j. 2 Azs 45/2008–67). Za kritérium pro rozlišení, zda určité jednání představuje uplatňování politických práv, nelze brát intenzitu či rozsah výkonu těchto práv, ani společenský dopad takového jednání (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 7. 2014, č. j. 5 Azs 20/2014-44). Podstatné je, zda daná forma aktivity vyvolala pronásledování. Pro udělení azylu podle § 12 písm. a) zákona o azylu, na rozdíl od písm. b), zároveň nestačí pouze hrozba budoucího pronásledování. Žadatel musí být pronásledován již v momentu, kdy opouští zemi původu.
19. V tomto typu řízení spočívá povinnost tvrzení především na žadateli. Jakmile uvádí jakékoliv skutečnosti svědčící o tom, že došlo nebo že by potenciálně mohlo dojít k zásahu do jeho lidských práv, který by byl azylově relevantní, pak je třeba se tvrzeními detailně zabývat a žadatelem uváděné skutečnosti konfrontovat se zjištěními týkajícími se situace v zemi původu žadatele (rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 3. 2008, č. j. 4 Azs 103/2007–63, či ze dne 30. 9. 2008, č. j. 5 Azs 66/2008–70). Již v průběhu pohovoru je žalovaný povinen vhodně kladenými otázkami zjistit, zdali žadatelem tvrzené skutečnosti jsou relevantní pro udělení azylu či doplňkové ochrany, a tvrzení žadatele podle toho klasifikovat. Prokazovat jednotlivá fakta je povinen primárně žadatel, nicméně žalovaný je povinen zajistit k dané žádosti o mezinárodní ochranu maximální možné množství důkazů, a to jak těch, které vyvracejí tvrzení žadatele, tak těch, co je podporují (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 8. 2005, č. j. 4 Azs 467/2004–89, č. 1095/2007 Sb. NSS).
20. Žalobce ve správním řízení a opakovaně před soudem vypověděl o tom, že byl od srpna do října 2020 aktivním účastníkem mítinků a demonstrací proti vládnoucímu režimu. K tomu doložil několik fotografií pořízených během mítinku v roce 2020 ve městě Mogiljov. Žalobce tedy zjevně politická práva uplatňoval a žalovaný věrohodnost těchto tvrzení nezpochybnil. Bylo tak na místě vyjít z toho, že žalobce byl v souvislosti s prezidentskými volbami v Bělorusku, které proběhly 9. 8. 2020, aktivním (byť) řadovým účastníkem demonstrací na podporu opozice.
21. Zároveň byla nespornou skutečnost, že žalobce před svým vycestováním ze země v roce 2021 nebyl za svoji účast na těchto demonstracích ze strany běloruských státních orgánů jakkoli postižen (nebyl zadržen, předvolán apod.). Tato skutečnost proto musí vést k závěru, že případ žalobce nevyhovuje podmínkám tzv. politického azylu (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26.8.2022, č.j. 5 Azs 153/2020-63, č. 4399/2022 Sb.NSS). Závěr žalovaného, že žalobce nebyl ve vlasti pronásledován pro uplatňování politických práv a svobod ve smyslu § 12 písm. a) zákona o azylu, je tedy správný.
22. Ve vztahu k posouzení § 12 písm. b) zákona o azylu jsou však podmínky jiné. Pro posouzení odůvodněnosti obav žadatele z pronásledování ve smyslu § 12 písm. b) zákona o azylu není podstatné, zda žadatel již určitou formu pronásledování prožil v minulosti. Posuzuje se budoucí hrozba pronásledování, která sice může, ale nutně nemusí vycházet z minulého pronásledování (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2017, č. j. 1 Azs 227/2017-33 nebo ze dne 26. 7. 2018, č. j. 7 Azs 162/2018-47). Při tomto hodnocení se uplatní důkazní standard přiměřené pravděpodobnosti (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 3. 2008, čj. 2 Azs 71/2006-82), tj. **že k nežádoucímu důsledku v případech**

obdobných případů žadatele dochází natolik často, že s ním ten, komu takový následek hrozí, musí počítat jako se vcelku běžným jevem, a nikoli jako s jevem toliko výjimečným.

23. Rovněž je nutno s odkazem na ustálenou judikaturu Nejvyššího správního soudu připomenout, že v řízení o mezinárodní ochraně je často nutno rozhodovat za situace důkazní nouze (viz rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 2. 2008, č. j. 2 Azs 100/2007 – 64, ze dne 24. 2. 2004, č. j. 6 Azs 50/2003 – 89, a ze dne 27. 3. 2008, č. j. 4 Azs 103/2007 – 63), že jde o prospektivní rozhodování (tj. posuzuje se riziko pronásledování) a že nesprávné rozhodnutí může mít pro stěžovatele obzvláště závažné důsledky. Těmto specifikům řízení o mezinárodní ochraně odpovídá i standard a rozložení důkazního břemene, jež jsou vychýleny ve prospěch žadatele o mezinárodní ochranu (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 9. 2008, č. j. 5 Azs 66/2008-70, č. 1749/2009 Sb. NSS).
24. Žalovaný vyhodnotil skutečnosti uváděné žalobcem tak, že zájem běloruských státních orgánů o žadatele souvisí výhradně s jeho povinností absolvovat vojenskou základní službu. Takové hodnocení zjištěných skutečností lze v podstatě akceptovat, neboť odpovídá příběhu žalobce. Ten uváděl, že již před ukončením vysoké školy podepisovali všichni studenti dokument týkající se absolvování vojenské základní služby, dne 17.8.2021 obdržel předvolání z Oddělení odvodu Vojenského komisariátu města Mogiljev k sepsání protokolu o správním přestupku a dne 19.8.2021 vydal stejný komisariát oznámení o přechodném omezení práva občana vycestovat z Běloruska. Co se týká fotografie žalobce umístěné na nástěnce pasového oddělení policie, ta potvrzuje skutečnost, že žalobce je hledanou osobou. Žalovaný dal důvody zájmu běloruské policie o žalobce časově do souvislosti s povinností výkonu vojenské služby a soud má za to, že takový předpoklad lze akceptovat s tím, že vyhýbání se této povinnosti ze strany žalobce skutečně lze považovat za primární důvod zájmu běloruských orgánů o osobu žalobce.
25. Aby bylo možné postih vycházející z porušení povinnosti nastoupit vojenskou službu za relevantní z hlediska udělení azylu podle § 12 písm. b) zákona o azylu, musela by být zjištěna vazba na některý z azylově relevantních důvodů. V případě žalobce by se tedy muselo jednat o přiměřenou pravděpodobnost pronásledování z důvodu zastávání určitých politických názorů či z důvodu, že jsou mu takové politické postoje přičítány.
26. Podle čl. 10 odst. 1 písm. e) kvalifikační směrnice zahrnuje pojem politických názorů „zejména zastávání názorů, myšlenek nebo přesvědčení ohledně potenciálních původců pronásledování ... a jejich politik nebo postupů, bez ohledu na to, zda žadatel podle dotyčných názorů, myšlenek nebo přesvědčení jednal“. Jak je k tomu uvedeno v příručce UNHCR k postupům pro určování právního postavení uprchlíků (bod 80), „(z)astávání politických názorů lišících se od názorů vlády není samo o sobě důvodem k nárokování si právního postavení uprchlíka, a žadatel musí prokázat, že skutečně má obavy z pronásledování pro své názory. Předpokladem toho je, že žadatel zastává názory, které nejsou tolerovány ze strany úřadů a které kritizují jejich politiku a metody. Dále to předpokládá, že tyto názory se staly předmětem pozornosti úřadů nebo jsou jimi přisuzovány žadateli“.
27. Pokud tedy žalobce tvrdí, že nesouhlasí s vládní politikou své vlasti (zahrnující podporu Ruska ve válce na Ukrajině), musí mít vzhledem k okolnostem existujícím v zemi původu oprávněné obavy, že bude v důsledku odmítnutí vojenské služby právě pro zastávání svých politických názorů, resp. z důvodu, že jsou mu takové politické názory přisuzovány, vystaven pronásledování ve smyslu čl. 9 kvalifikační směrnice (srov. rozsudky Nejvyššího

správního soudu ze dne 29. 3. 2004, č. j. 5 Azs 4/2004-49, a ze dne 7. 8. 2012, č. j. 2 Azs 17/2012-44).

28. Podle ustálené judikatury není samotné plnění branné povinnosti, byť by se jednalo o výkon služby s účastí na bojových akcích, samo o sobě důvodem pro udělení mezinárodní ochrany. Toto obecné pravidlo platí v situaci, že se jedná o plnění branné povinnosti v regulární armádě, které je v souladu s vnitrostátním i mezinárodním právem, a že případné odepírání výkonu takové služby z důvodu svědomí není trestáno nepřiměřenými sankcemi. Branná povinnost, *spojená s účastí na ozbrojeném konfliktu*, by mohla být azylově relevantní v situaci podřaditelné čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice, podle něhož je pronásledováním *trestní stíhání nebo trest za odepření výkonu vojenské služby za konfliktu, jestliže by výkon vojenské služby zahrnoval zločiny nebo jednání spadající mezi důvody vyloučení uvedené v čl. 12 odst. 2 této směrnice*. V úvahu může přicházet též pronásledování podle čl. 9 odst. 2 písm. b) či c) kvalifikační směrnice, tj. pronásledování ve formě *právních, správních, policejních či soudních opatření, která jsou sama o sobě diskriminační nebo jsou prováděna diskriminačním způsobem, a také nepřiměřené nebo diskriminační trestní stíhání nebo trestání*]; k tomu viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 12. 2021, č. j. 5 Azs 19/2020-45, č. 4304/2022 Sb. NSS, či rozsudky téhož soudu ze dne 17. 12. 2015, č. j. 5 Azs 158/2015-24, a ze dne 26. 2. 2016, č. j. 5 Azs 168/2015-36.
29. Ve vztahu k aktuální situaci v Bělorusku je nutno uvést, že tato země se i přes dlouhodobé spojení s Ruskem do válečného konfliktu na Ukrajině přímo vojensky nezapojila. Z informace OAMP ze dne 17. 3. 2022, Bělorusko – Odvody a povinná vojenská služba, vyplývá, že i přes indicie o možném záměru Lukašenkova režimu tak učinit, *brání běloruskému vstupu do války zejména silný odpor řadových vojáků i důstojníků: armádní špičky se obávají, že by případná ofenzíva na ukrajinské území vedla ke spontánním vzpourám mužstva či hromadnému vzdávání se ukrajinské straně*. Jakkoli je tedy pravdou, jak poukazoval žalobce v žalobě, že Bělorusko je blízkým spojencem Ruska a určité přípravné aktivity na tomto poli (včetně pomoci a podpory Ruska) probíhají, aktivity běloruské armády a přípravy na vojenské útoky nevyústily od počátku ruské invaze na Ukrajinu, tj. od 24. 2. 2022, až do doby vydání rozhodnutí krajského soudu o této žalobě, k přímému zapojení Běloruska do války vedené Ruskem na ukrajinském území.
30. Za této situace soud nemá za splněnou podmínku, že by se běloruská armáda přímo účastnila probíhajícího ozbrojeného konfliktu, a že by tedy tato armáda, v níž by žalobce měl sloužit, opakovaně a systematicky páchala, resp. měla páchat, válečné zločiny, zločiny proti lidskosti nebo činy, které odporují zásadám a cílům OSN, tj. že by v případě žalobce výkon vojenské služby zahrnoval zločiny nebo jednání spadající mezi důvody vyloučení uvedené v čl. 12 odst. 2 kvalifikační směrnice (srov. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 26. 2. 2015 ve věci *Shepherd*, C-472/13). Není tedy naplněn důvod pronásledování podle § 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice spočívající v trestním stíhání či trestu za odepření výkonu vojenské služby *za konfliktu*.
31. Skutečnost, že se Bělorusko dosud přímo nezapojilo do války na Ukrajině (na straně Ruska) nicméně nevyklučuje pronásledování či vážnou újmu z důvodu odmítnutí výkonu vojenské služby mimo tento konflikt, tj. při posouzení pronásledování podle čl. 9 odst. 2 písm. b) či c) kvalifikační směrnice.
32. Jak vyplývá z rozsudku Soudního dvora EU ze dne 19. 11. 2020, ve věci *EZ*, C-238/19, bod 47 a 48, „v mnoha případech je odepření vykonat vojenskou službu vyjádřením politických

názorů, které spočívají v odepření jakéhokoliv použití vojenské síly nebo v odporu proti politice nebo metodám orgánů země původu, náboženského přesvědčení, nebo je odůvodněno příslušností k určité společenské vrstvě. V těchto případech je pronásledování, ke kterému může toto odepření vést, rovněž spojeno se stejnými důvody“. Existence souvislosti mezi azylově relevantním důvodem pronásledování a trestním stíháním a trestem za odepření výkonu vojenské služby není dána automaticky a v případě odepření výkonu vojenské služby „mimo konflikt“ (jako tomu je aktuálně v případě žalobce), je třeba se prokázáním této souvislosti zabývat.

33. Soud má za to, že tato souvislost byla ve správním řízení prokázána. Žalobce odmítá k výkonu vojenské služby nastoupit, neboť odsuzuje ruskou agresi a s její podporou ze strany režimu A. Lukašenky. Jak vyplývá ze směrnice UNHCR k mezinárodní ochraně č. 10, „odmítnutí výkonu vojenské služby z důvodu svědomí zahrnuje nejen absolutní odpůrce (pacifisty), tj. ty, kdo mají odpor k jakémukoliv použití ozbrojené síly nebo účasti v jakémkoliv válce, ale i ty, kdo věří, že „použití síly je oprávněné jen v některých případech a v jiných je nutné je odmítnout“ („částečné/selektivní odpírání“).
34. To je i případ žalobce, z jehož výpovědi zřetelně vyplynulo, že svůj politický názor či postoj veřejně projevoval (v zemi původu se účastnil protirežimních demonstrací a v Praze se účastnil mítinku na podporu Ukrajiny). Jakkoli je pravdou, že žalobce při vycestování ze země v roce 2021 problémy neměl (v té době byl evidován jako student), od té doby došlo k podstatné změně okolností (tím je právě válka na Ukrajině, která dosud trvá, a vyjadřovaná podpora Běloruska agresorovi). Žalobce na území ČR s ukrajinskými postoji sympatizuje, sympatizuje s běloruskou opozicí. Lze tak mít za prokazané, že žalobce odepírá povinnou vojenskou službu z důvodu nesouhlasu s běloruským režimem, který podporuje (byť dosud nepřímou) ruskou agresi na Ukrajině. V případě žalobce proto soud shledal souvislost mezi *zastáváním určitých politických názorů* a odepřením výkonu vojenské služby. Subjektivní prvek odůvodněného strachu z pronásledování má soud v případě žalobce za naplněný. Je proto na místě se zabývat tím, zda žalobci za odpírání výkonu vojenské povinnosti skutečně hrozí pronásledování podle čl. 9 odst. 2 písm. b) či c) kvalifikační směrnice.
35. Jak k tomu uvedl Soudní dvůr EU ze dne 26. 2. 2015 ve věci *Shepherd*, C-472/13, diskriminační nebo nepřiměřená povaha aktů či opatření, jimž by mohl být žadatel o azyl vystaven v důsledku odepření nástupu do vojenské služby, by musela dosahovat určité míry závažnosti, a to v tom smyslu, že by musela překračovat meze toho, co je nezbytné pro výkon legitimního práva dotyčného státu udržovat vojenské síly (bod 50). Podle informace OAMP ze dne 17. 3. 2022, Bělorusko – Odvody a povinná vojenská služba, *může být za vyhýbání se povinné vojenské službě uložen peněžní trest (ve výši stovek - jednotek tisíc Eur) nebo trest odnětí svobody v délce až 2 roky (vyhýbání se službě) či až 5 let (vyhýbání se službě s použitím podvodu). V praxi byly užívány obě možnosti.* Takové tresty obecně nelze považovat za natolik nepřiměřené či diskriminační, že by jejich případné uložení žalobci mohlo naplňovat definici pronásledování ve smyslu čl. 9 kvalifikační směrnice. Rovněž podle závěrů Soudního dvůra EU v rozsudku ze dne 26. 2. 2015 ve věci *Shepherd*, C-472/13, „se nejeví, že by taková opatření, kterým je vystaven voják z důvodu odepření vykonat službu, jako jsou uložení trestu odnětí svobody nebo propuštění z armády, mohla být s ohledem na legitimní výkon práva dotyčného státu udržovat ozbrojené síly považována za natolik nepřiměřená nebo diskriminační, že by patřila mezi akty pronásledování, které uvádí tato ustanovení“ [pozn. - čl. 9 odst. 2 písm. b) či c) kvalifikační směrnice], bod 56. Je však na vnitrostátních orgánech, aby v tomto ohledu zkoumaly všechny významné skutečnosti týkající se země, z níž pochází žadatel...včetně právních předpisů této země a způsobu jejich uplatňování“ (bod 53).

36. V případě Běloruska nicméně není možné vystačit s konstatováním, že tresty ukládané za odepření výkonu vojenské služby jsou s ohledem na legitimní výkon práva dotyčného státu udržovat ozbrojené síly přiměřené, jak by bylo možné (byť spíše implicitně) dovozovat z odůvodnění napadeného rozhodnutí. S ohledem na povahu vládnoucího režimu a zjištěné informace o nelidském a ponižujícím zacházení zvláště ve vztahu k osobám zadrženým a vězněným z „politických důvodů“, je v případě žalobce na místě zabývat se podmínkami, které v běloruských vazbách a věznicích panují. Takové informace jsou totiž nezbytné pro posouzení, zda je u žalobce, jemuž hrozí v důsledku odepření nástupu k výkonu vojenské služby i několikaletý trest odnětí svobody, dána existence přiměřené pravděpodobnosti pronásledování. K přijetí takového závěru nicméně již soud nenalezl ve správním spise dostatek aktuálních informací.
37. Žalovaný se v napadeném rozhodnutí nezabýval situací osob, které po návratu ze zahraničí odmítají nastoupit do výkonu vojenské služby. Takové informace je třeba doplnit, a to zejména s ohledem na vojensko-politický vývoj v zemi původu ve vazbě na vpád ruských vojsk na Ukrajinu. Podle informací o zemi původu je porušení této povinnosti v praxi trestáno, jak bylo výše shrnuto, potrestání tedy hrozí i žalobci, tj. včetně trestu odnětí svobody. V dalším řízení proto bude nutné zabývat se těmito tresty podrobněji, včetně podmínek v běloruských věznicích, resp. přístupem k zadrženým a vězněným osobám. Dosud shromážděné informace totiž nasvědčují tomu, že mučení a jinému nelidskému zacházení jsou ze strany policie a bezpečnostních sil běžně vystavováni zejména odpůrci Lukašenkova režimu.
38. Jak vyplývá z informace OAMP ze dne 21. 2. 2022, Bělorusko, Shrnutí krizového vývoje po prezidentských volbách v roce 2020, Vývoj politicko-bezpečnostní situace v roce 2021 a na počátku roku 2022, režim nepostihoval pouze disentanční jednání zahrnující skutečnou protirežimní práci, ale i *objektivně banální jednání – postavení sněhuláka s protirežimními insigniemi, nošení ponožek v protirežimních barvách, tanec na veřejnosti či vyjádření protirežimního názoru na sociálních sítích* (s. 4). Libovůle státní moci ve vztahu k jakémukoli (i domnělému) náznaku nesouhlasu s vládnoucím režimem, resp. jednání s tímto režimem spojenými (za takové jednání lze bezpochyby považovat i podporu ruské agrese na Ukrajině), je patrná i z informace o různorodé kvalifikaci trestných činů za trestané skutky, přičemž několikaleté tresty byly ukládány i kvůli zmiňovanému banálnímu jednání (s. 5).
39. Běloruská podpora ruské agrese na Ukrajině je tedy oficiální (a jedinou akceptovanou) politikou režimu A. Lukašenky. Vyjádřený či přisuzovaný nesouhlas s takovou politikou by tak mohl být důvodem nežádoucí reakce státní moci, čemuž nasvědčuje např. i překlad Výroční zprávy Human Rights Watch 2023 k Bělorusku. Takové reakci ze strany běloruských státních orgánů by přitom mohl čelit i žalobce. Jakkoli je totiž žalobce hledanou osobou primárně z toho důvodu, že nerespektuje povinnost nástupu k výkonu vojenské služby, lze se (na podkladě dosud shromážděných informací o zemi původu) ztotožnit s obavami žalobce z důkladného prověřování jeho osoby (a tedy i jeho občanských aktivit v roce 2020) za situace, kdy by došlo k jeho zadržení běloruskými státními orgány.
40. Lze tak shrnout, že na základě dosud shromážděných informací nelze dospět k závěru, který přijal žalovaný, tj. že zde není riziko přiměřené pravděpodobnosti pronásledování žalobce podle § 12 písm. b) zákona o azylu. Dosud zjištěné informace o zemi původu spíše nasvědčují závěru opačnému. Z dosud shromážděných informací o zemi původu zejména není zřejmé, jak se běloruský režim staví k odpíračům vojenské služby, u nichž je odepření založeno zejména na nesouhlasu s podporou vojenské agrese Ruska na Ukrajině (jako je tomu u

žalobce). Žalovaný by se měl zejména zabývat tím, zda by trest, jež žalobci za odepření této povinnosti hrozí, případně jiná represivní opatření, nenaplnil (sám o sobě či v souhrnu) v kombinaci s ostatními zjištěnými skutečnostmi („politický“ důvod odepření, poznatky o činnosti běloruských policejních a bezpečnostních složek, podmínky ve věznicích atd.) definici pronásledování ve smyslu čl. 9 odst. kvalifikační směrnice. Nutno připomenout, že v případě pochybností o tom, zda by žalobce pronásledování či vážné újmy mohl být vystaven, je nutno rozhodnout ve prospěch mezinárodní ochrany.

41. Skutečnosti nově tvrzené až v žalobě nemají na přijatý závěr podstatný vliv (ve věci nebyl spor o to, že žalobce je pro běloruské orgány tzv. zájmovou osobou). V dalším řízení by měl však žalovaný dát žalobci prostor k upřesnění těchto tvrzení a při komplexním posouzení věci by měl vyhodnotit jejich věrohodnost.

VI. Závěr a náklady řízení

42. Soud žalobě vyhověl, napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení (§ 78 odst. 1 s. ř. s.). V něm je žalovaný právním názorem krajského soudu vázán (§ 78 odst. 5 s. ř. s.). V dalším řízení bude povinností žalovaného vyjít z věrohodných tvrzení žalobce o jeho politickém přesvědčení, v minulosti projeveném účastí na demonstracích v zemi původu a ty posoudit ve spojení s důvodem, pro který je žalobce primárně v „hledáčku“ běloruských státních orgánů. Na podkladě aktuálních a doplněných informací o zemi původu žalobce (přístup běloruských státních orgánů k osobám odmítajícím vojenskou službu z důvodu nesouhlasu s podporou vojenské agrese Ruska na Ukrajině ze strany běloruského režimu, včetně podmínek výkonu trestu v případě uvěznění těchto osob či jiných opatření, jimž by tyto osoby případně mohly čelit) posoudit naplnění podmínek pro udělení mezinárodní ochrany žalobci.
43. O nákladech řízení bylo rozhodnuto podle § 60 odst. 1 s.ř.s. Žalobce měl ve věci úspěch, náhradu nákladů řízení však nepožadoval a ze správního spisu nevyplývá, že by mu nějaké náklady vznikly, resp. takové náklady nedoložil. Neúspěšný žalovaný nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvojím vyhotovení u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Brno dne 23. ledna 2024

Mgr. et Mgr. Lenka Bahýřová, Ph.D., v. r.
samosoudkyně